

ZIMSKI POPIS VODNIH PTIC (IWC)
V KOZJANSKEM REGIJSKEM PARKU

2025

Dušan KLENOVŠEK, koordinator

JZ Kozjanski park, januar 2025

UVOD

Na vikend sredi januarja poteka ena največjih naravovarstvenih akcij na Zemlji – zimsko štetje vodnih vrst ptic – **IWC** (*International Waterbird Census*). V 143 državah sveta tisoče prostovoljcev med hojo vzdolž vodotokov in stoječih vodnih teles popiše vrste in število osebkov vodnih ptičjih vrst. Ker so popisi istočasni (vikend v januarju, ki je najbližje sredini meseca), dobi znanost kljub veliki mobilnosti ptic verodostojne številčne podatke. Ne samo o trenutnih velikostih populacij posameznih vrst, temveč skozi leta tudi o spreminjanju velikosti populacij. Verodostojni podatki pa so osnova prizadevanj za ohranjanje ptičjega sveta.

V Kozjanskem regijskem parku od leta 2012 sodelujemo pri monitoringu na območju reke Sotle. Popis poteka od naselja Nimno (zgornji del območja t.i. Vonarskega jezera) do izliva Sotle v reko Savo. Celotna trasa je razdeljena v 11 odsekov (ST 0 do ST 11). V sodelovanju z zaposlenimi v Javni ustanovi za upravljanje zaščitnim dijelovima prirode Krapinsko-zagorske županije na Hrvaškem so odsek ST4 Polje-Orešje monitorirali njihovi uslužbenci. Poleg popisa vodnih ptic smo popisovalci glede na svoje poznavanje ptičjih vrst zabeležili prisotnost nevodnih ptičjih vrst in sledi o prisotnosti evropskega bobra (*Castor fiber*) – bobrišča, stečine, objedena in podrta drevesa ter jezove. Žičnata ali panelna ograja in njena zaraščenost so popisovalcem zaradi onemogočanja dostopa do struge otežili popis ob celotnem območju popisa. Nekateri popisovalci so za lažje prepoznavanje ptic (po oglašanju) uporabili spletno aplikacijo Merlin.

Iskanje sledi vidre (*Lutra lutra*) in potočnega škržka (*Unio crassus*) je bilo omejeno na redke točkovne lokacije z dostopom do vode.

foto 1: meander Sotle na območju Vonar, ST 0 (Dušan K.)

METODE

Območje reke Sotle je razdeljeno na 11 odsekov (ST 0 – ST 10). Popisovalci (zaposleni javnega zavoda Kozjanski park ter Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Krapinsko-zagorske županije) se v jutranjih urah odpravijo na območje določenega odseka. Na popisne liste (oblikoval DOPPS) zabeležijo, katere vrste vodnih ptic in koliko osebkov so opazili na določenem odseku vodotoka. Dodatno, glede na svoje poznavanje ptic, zabeležijo tudi prisotnost ostalih vrst ptic ter sledove evropskega bobra (bobrišče, jez, stečino, objedeno ali podrto drevo). Pri popisu si pomagamo z daljnogledom in spletno aplikacijo o pticah Merlin. Vse podatke o pticah se vpiše v spletno bazo Atlas ptic (DOPPS), ostale podatke pa v podatkovno bazo Kozjanskega parka in Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Krapinsko-zagorske županije. Ob primeru normalnega vodostaja ter možnosti dostopa do prodišč se preverja še prisotnost lupin sladkovodnih školjk (škržek, brezzobka) in sledi markiranja teritorija vidre (vidreki).

Tabela 1: Popisovalci odsekov ob reki Sotli.

odsek Sotle	Popisovalke_ci	datum izvedbe
ST 0 Nimno - Vonar	Mojca KUNST, Toni PRESKAR	17. januar 2024
ST 1 Vonar - Imeno	Mojca KUNST	16. januar 2024
ST 2 Imeno - Sedlarjevo	Nina-Klavdija GABRON, Andreja KAVČIČ	17. januar 2024
ST 3 Sedlarjevo - Polje	Borut DOMITROVIČ	16. januar 2024
ST 4 Polje - Orešje	Lucija ZORENČ, Adrijan ČERNELČ, Petra BRALIČ in kolegi (Javna ustanova)	17. januar 2024 16. januar 2024
ST 5 Orešje - Nova vas	Toni PRESKAR	16. januar 2024
ST 6 Nova vas - Stara vas	Ema JEVŠNIK, Karmen JAZBINŠEK	16. januar 2024
ST 7 Stara vas - Slogonsko	Dušan KLENOVŠEK	17. januar 2024
ST 8 Slogonsko - Rakovec	Peter KUNST	17. januar 2024
ST 9 Rakovec - Rigonce	Andreja KAVČIČ, Dušan KLENOVŠEK	16. januar 2024
ST 10 Rigonce - izliv	Ema JEVŠNIK, Karmen JAZBINŠEK	17. januar 2024

foto 2: Andreja Kavčič na terenu, ST 9 (Dušan K.)

REZULTATI

Popis vodnih ptic je potekal 16. in 17. januarja 2025. Popisovalo se je s slovenske strani Sotle. Vsak transekt je prehodil/a eden ali dva zaposlena. Odsek ST4 je bil s pomočjo hrvaških kolegov popisan tudi hrvaške strani. Pregledovala se je vodna površina, brežina in privodne parcele (travniki, njive).

Temperatura zraka je bila med -1 in 2°C, tla rahlo pomrznjena, a brez večje količine snega. Vreme je bilo oblačno in brez vetra. Vidljivost je bila dobra. Vodostaj Sotle rahlo povišan, voda kalna.

Nevodne ptičje vrste so se kljub nizkim temperaturam do 10. ure tudi oglašale, kar je olajšalo opažanje in prepoznavanje. Seznam opaženih nevodnih ptic v odsekih ST 0 in ST 1 je dopolnjen z opažanji med dodatnim popisom bobra v dnevih po popisu ptic (Dušan Klenovšek).

foto 3: kozica na mokrotnem območju (Dušan K.)

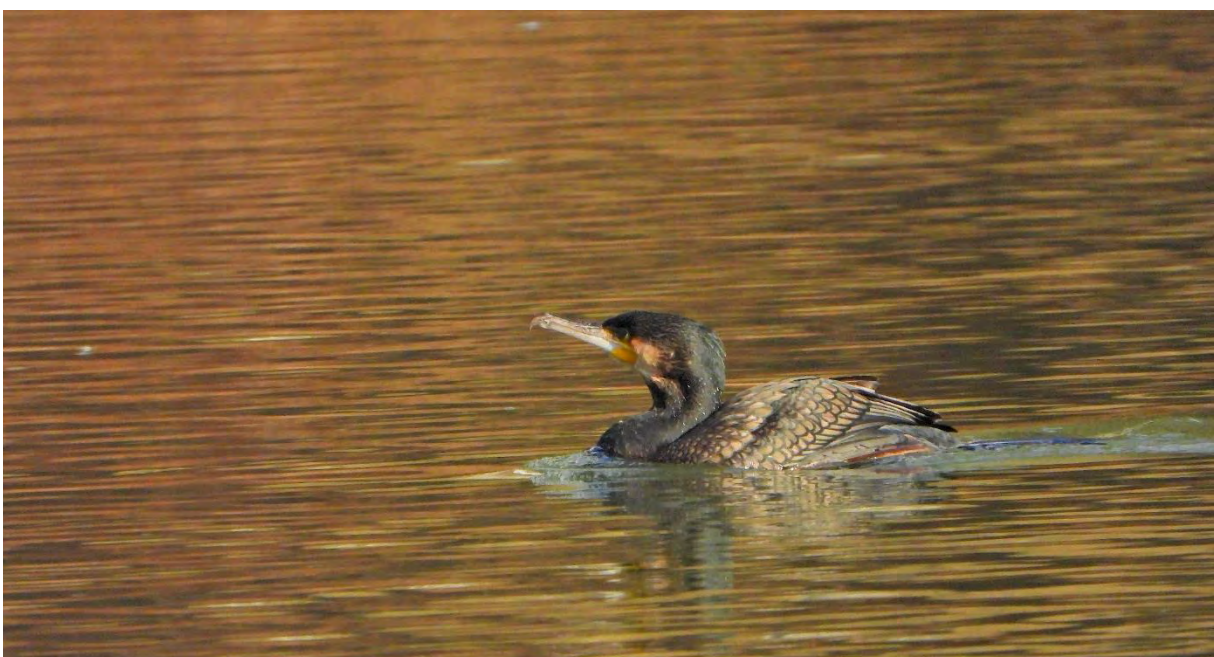

foto 4: kormoran (Dušan K.)

VODNE VRSTE PTIC

Tabela 2: Rezultati popisa vodnih ptic.

vrsta/odsek	ST 0	ST 1	ST 2	ST 3	ST 4	ST 5	ST 6	ST 7	ST 8	ST 9	ST 10	Σ
kormoran <i>Phalacrocorax carbo</i>	5	9	17	50	1	1	2	3	2	4	2	96
mlakarica <i>Anas platyrhynchos</i>	16	4	17	20	66	37	26	23	18	6	0	233
velika bela čaplja <i>Casmerodius albus</i>	1	1	1	-	-	-	2	1	1	-	-	7
siva čaplja <i>Ardea cinerea</i>	2	2	1	5	4	1	-	2	4	3	3	27
belorepec <i>Haliaeetus albicilla</i>	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
kozica <i>Gallinago gallinago</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
kreheljc <i>Anas crecca</i>	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
pikasti martinec <i>Tringa ochropus</i>	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
mokož <i>Rallus aquaticus</i>	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
trstni strnad <i>Emberiza schoeniclus</i>	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	3
siva pastirica <i>Motacilla cinerea</i>	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2

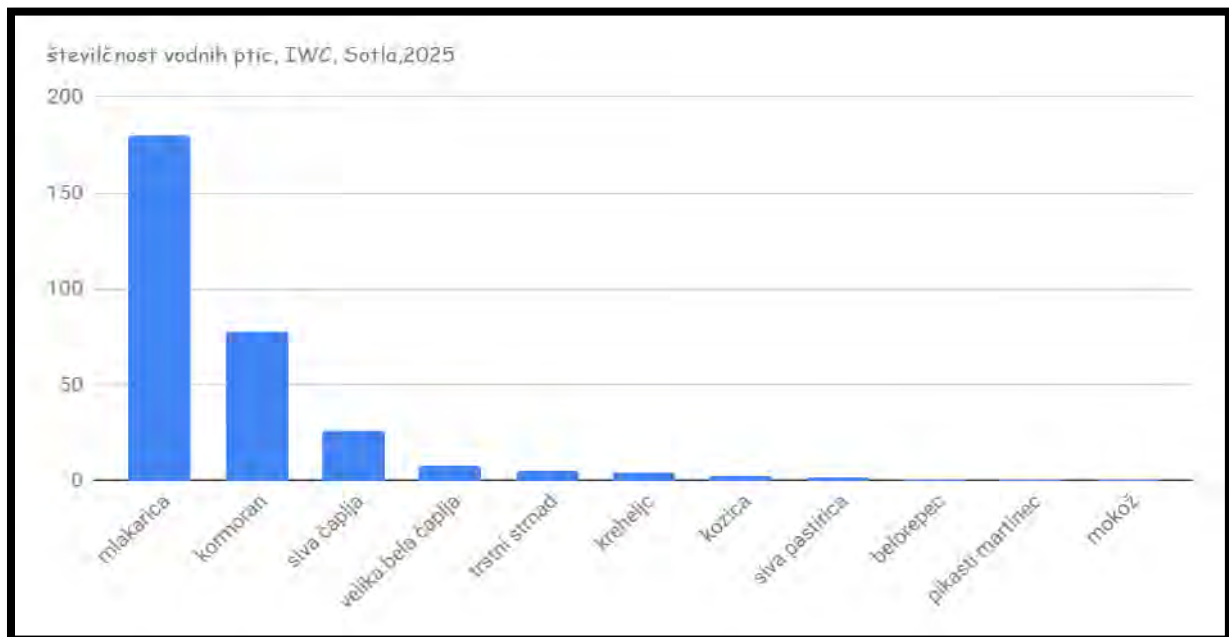

foto 5: posamezni trstni strnadi prezimujejo ob Sotli, odsek ST7 (Dušan K.)

Skupaj je bilo v času popisa na Sotli **opaženo 11 vrst vodnih ptic (378 osebkov)**. V vseh odsekih so bili opažene 3 vrste - **kormoran, mlakarica in siva čaplja**, v odseku ST 0 celo 9 vrst. Najbolj številna vrsta so bile mlakarice.

Nezimske razmere so dejavnik zadrževanja kozic na območju, saj lahko najdejo hrano na nepomrznjenih brežinah in bližnjih kmetijskih površinah.

Obe vrsti čapelj (siva in velika bela) se večino časa zadržujeta na kmetijskih površinah. Zato je bilo le z obhodi ob strugi reke nemogoče odkriti vse prisotne osebkove.

Graf 1: številčnost vodnih vrst ptic ob Sotli (v času IWC 2025)

Letošnji zimski popis vodnih ptic na reki Sotli je bil 14. po vrsti. V preteklih letih smo opazili 14 vrst, letos med sicer redno opaženimi nista bila **vodomec** in **povodni kos**. Razloga sta lahko dva – panelna ograja (ovira pogled na stik vode in brežine, kjer se vrsti običajno zadržujeta) ter povečan pretok, ki otežuje lov vodomca. Smo pa med letošnjim popisom prvič opazili **belorepca**, **trstnega strnada** in **pikastega martinca**.

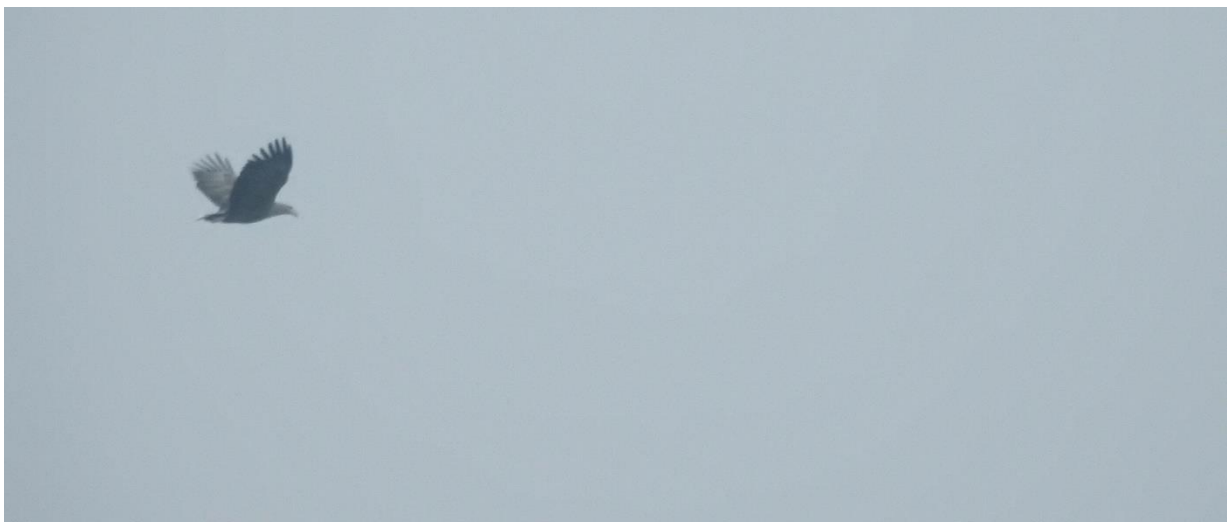

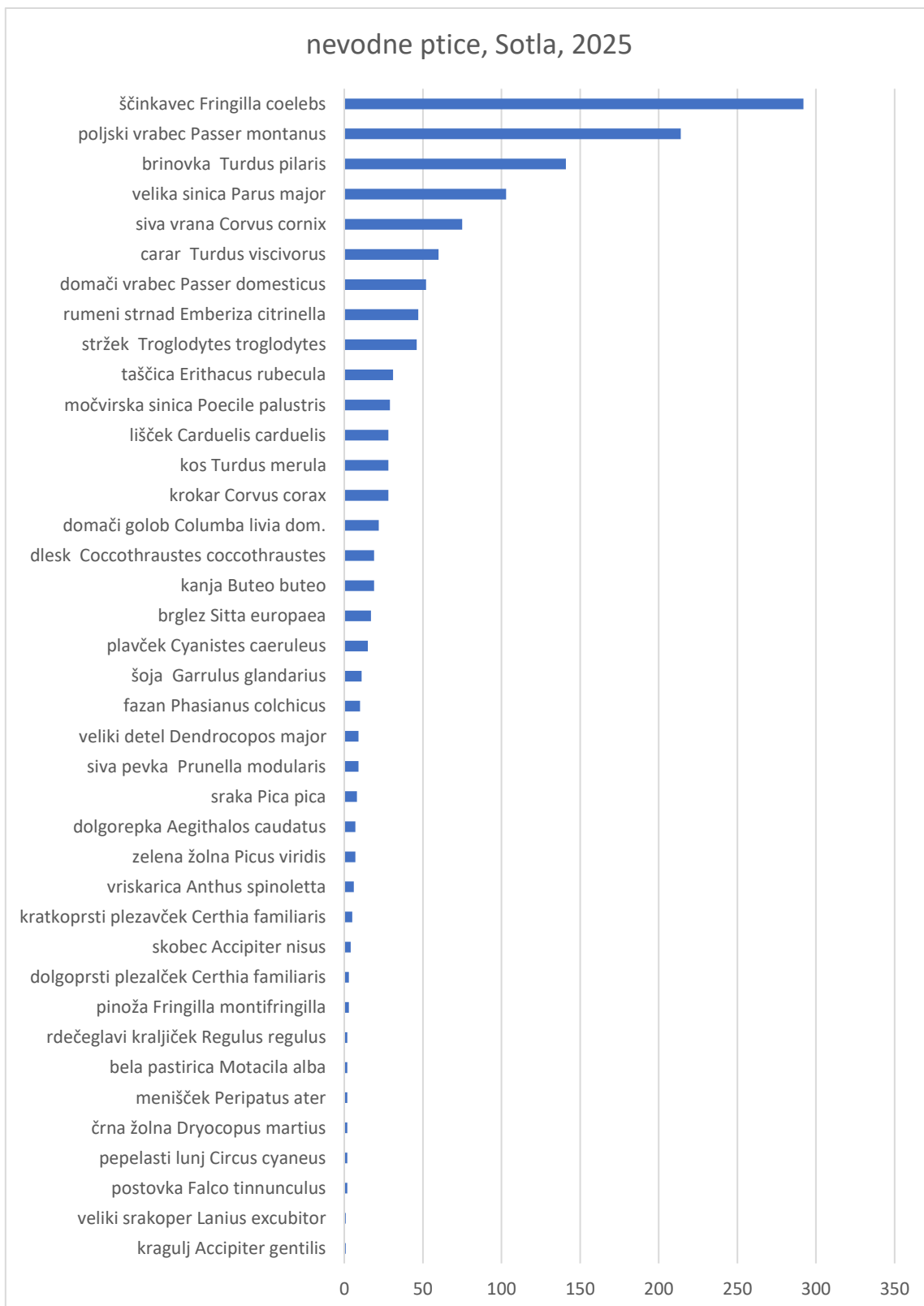
foto 6: prvič opaženi belorepec med popisom na Sotli, odsek ST 0 (Dušan K.)

NEVODNE PTIČJE VRSTE

Tabela 3: Rezultati popisa nevodnih ptic.

vrsta/odsek	ST0	ST1	ST2	ST3	ST4	ST5	ST6	ST7	ST8	ST9	ST10	Σ
kragulj <i>Accipiter gentilis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
veliki srakoper <i>Lanius excubitor</i>	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
postovka <i>Falco tinnunculus</i>	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2
pepelasti lunj <i>Circus cyaneus</i>	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
črna žolna <i>Dryocopus martius</i>	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
menišček <i>Peripatus ater</i>	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
bela pastirica <i>Motacila alba</i>	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2
rdečeglavi kraljiček <i>Regulus regulus</i>	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
pinoža <i>Fringilla montifringilla</i>	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
dolgoprsti plezalček <i>Certhia familiaris</i>	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
skobec <i>Accipiter nisus</i>	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-	-	4
kratkoprsti plezavček <i>Certhia familiaris</i>	3	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5
vriskarica <i>Anthus spinoletta</i>	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
zelena žolna <i>Picus viridis</i>	2	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	7
dolgorepka <i>Aegithalos caudatus</i>	-	-	1	-	2	1	-	-	-	3	-	7
sraka <i>Pica pica</i>	2	2	-	-	1	-	1	1	-	1	-	8
siva pevka <i>Prunella modularis</i>	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
veliki detel <i>Dendrocopos major</i>	3	1	-	-	1	1	-	2	-	1	-	9
fazan <i>Phasianus colchicus</i>	3	1	-	-	-	-	1	2	-	3	-	10
šoja <i>Garrulus glandarius</i>	2	1	-	-	1	-	1	4	1	1	-	11
plavček <i>Cyanistes caeruleus</i>	4	4	-	-	-	-	4	2	-	1	-	15
brglez <i>Sitta europaea</i>	4	4	-	-	-	1	-	6	-	2	-	17
kanja <i>Buteo buteo</i>	3	4	-	-	2	-	-	4	1	3	2	19
dlesk <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	-	-	1	-	-	-	1	14	-	3	-	19
domači golob <i>Columba livia dom.</i>	-	19	-	-	-	-	-	-	-	3	-	22
krokar <i>Corvus corax</i>	2	3	1	-	5	1	9	3	-	4	-	28
kos <i>Turdus merula</i>	3	3	2	-	2	-	2	8	-	8	-	28
lišček <i>Carduelis carduelis</i>	-	11	-	-	-	-	2	15	-	-	-	28
močvirska sinica <i>Poecile palustris</i>	14	3	1	-	-	-	4	4	-	3	-	29
taščica <i>Erithacus rubecula</i>	9	12	1	-	-	-	2	5	-	2	-	31
stržek <i>Troglodytes troglodytes</i>	24	10	1	-	-	-	-	6	-	5	-	46
rumeni strnad <i>Emberiza citrinella</i>	-	46	-	-	-	-	-	-	-	1	-	47
domači vrabec <i>Passer domesticus</i>	20	2	-	-	-	-	-	30	-	-	-	52
carar <i>Turdus viscivorus</i>	6	17	1	-	-	-	-	2	33	1	-	60
siva vrana <i>Corvus cornix</i>	7	22	4	-	1	1	4	20	4	12	-	75
velika sinica <i>Parus major</i>	28	30	-	-	2	1	25	2	-	6	9	103
brinovka <i>Turdus pilaris</i>	-	-	-	-	-	-	-	141	-	-	-	141
poljski vrabec <i>Passer montanus</i>	60	48	-	-	-	5	1	30	-	20	50	214
ščinkavec <i>Fringilla coelebs</i>	21	59	2	-	-	1	139	23	-	46	1	292
S K U P A J	237	313	15	0	17	12	202	331	41	131	63	1362

Skupaj je bilo med zimskim popisom vodnih vrst ptic in popisom bobra v nadaljevanju opaženo tudi **39 drugih ptičjih vrst**. Poleg treh običajno prisotnih vrst ujed (kanja, skobec in postovka) tudi par pepelastega lunja in kragulj. V jata so bile zabeležene brinovke, ščinkavci, domači in poljski vrabci ter rumeni strnadi.

Graf 2: številčnost opaženih nevodnih vrst ptic ob Sotli (v času izvajanja IWC in popisa bobra)

Med vrstami, ki v Obsotelju le **prezimujejo** smo opazili **velikega srakoperja**, pinože, brinovke, sive pevke, čička in rdečeglavega kraljička.

foto 7: veliki srakoper na preži, ST 6 (Karmen J.)

foto 9: poljski vrabci se običajno zadržujejo v gostem grmovju, ST 10 (Karmen J.)

ZAKLJUČEK

Zimski popis vodnih ptic na Sotli smo izvedli na 11 vnaprej določenih stalnih popisnih poljih. Nizke temperature, odsotnost snega in povišani pretok vode so bile vremensko hidrološke značilnosti. Potekal je večinoma po slovenski strani, kjer je še vedno nameščena panelna ali žičnata ograja (z izjemo dela trase ST1, kjer se odstranjuje). Zato so bili dostopi ali vsaj pogledi na samo strugo marsikje onemogočeni. Raznoliki rezultati med odseki so posledica izkušenosti popisovalk/cev in raznoliko ohranjenim obrežnim pasovom reke Sotle.

Opaženo je bilo 11 vodnih ptičjih vrst, med njimi najbolj pogosta mlakarica (233 osebkov). Skupaj s kormoranom ter veliko belo in sivo čapljo so vsako leto najbolj številne vrste. Med vrstami, ki so bile v preteklih letih pogosto opažene, tokrat nista bila opažena vodomec in povodni kos. Prvič je bil zabeležen največji evropski orel – belorepec. Zaradi nezimskih razmer sta bila prav tako prvič opažena pikasti martinec in trstni strnad. Slednji je bil verjetno prisoten že prejšnja leta, a zaradi pomanjkanja izkušenj popisovalcev spregledan.

Med nevodnimi ptičjimi vrstami prevladujejo stalnice (ščinkavci, rumeni strnadi, velike sinice, poljski in domači vrabci ter cararji), nekateri med njimi so bili zaradi pomladnih razmer že kar pomladno pevsko aktivni.